

NILS STRANDELL OCH HANS FILATELISTISKA BIBLIOTEK

av Sigurd Tullberg

Mycket vackert kan sägas om den väldiga boksamling, som Nils Strandell år 1943 överlät till Postmuseum. Man kan nämna det låga förvärvspriset eller mängden av böcker, broschyrer och tidskrifter, eller...

Ja, naturligtvis går det bra att ge boksamlingen allt det beröm den förtjänar genom att betrakta den liksom utifrån. Men den som skriver dessa rader har upplevt detta bibliotek så att säga inifrån. Under ett par årtionden har Postmusei bibliotek för mig varit en lika ousinlig som outhärlig källa till kunskap om filatelistiska ting. Och det är därför med stor glädje och tacksamhet, som jag tänker på all den hjälp som Nils Strandell har lämnat mig och hundratals andra filatelister genom sin enastående samlarinsats.

Enastående är verkligen rätta ordet. Ty hur stor Strandell än var som frimärkskännare och frimärkssamlare, var han dock ojämförligt mycket större som boksamlare.

Endast den som under årens lopp har jagat filatelistisk litteratur i boklådor och antikvariat, på auktioner eller hos vänner och bekanta vet hur obegripligt svårt det är att få tag på dylik litteratur. Om man bortser från kataloger, prislister o d är det ett mycket gott resultat, om jakten — som i mitt fall — ger ett hundratal böcker under ett kvartssekel. Ställer man då mot detta Strandells prestation att under ett knappt halvsekel förvärva mer än 15 000 filatelistiska skrifter, får man det rätta perspektivet.

Naturligtvis bidrog i hög grad till detta lysande resultat, att Nils Strandell länge var redaktör för Nordisk Filatelistisk Tidskrift. Där recenserade han flitigt nyutkommen litteratur. Inom den svenska filatelistiska tidskriftsvärlden har dock sådan litteratur aldrig insänts spontant annat än i ytterst begränsad omfattning. En sida av Strandells storhet var hans oerhörda tålmod och envishet, när det gällde att söka reda på och införskaffa små eller stora trycksaker om frimärken. Han skrev årligen hundratals, för att inte säga kanske tusentals brev till författare, förläggare, tryckerier, ja, i värsta fall till andra recensenter, som själv hade omnämnt svåråtkomliga böcker i facktidskrifterna runt om i världen. Ty Strandell följde lika noga med vad som hände i avkrokarna som i världens kulturcentra.

Men han nöjde sig inte bara med att samla i ladorna: han ordnade förvärven i systematiskt uppställda kataloger. Under många år katalogiserade han t o m alla viktigare tidskriftsartiklar i den filatelistiska världspressen.

Den riktiga bedömningen av ett dylikt bibliotek göres säkrast av alla dem, som besöker biblioteket och verkligen läser böckerna. De upplever de filatelistiska skrifterna som verktyg. Både läsrums- och utlånings-siffrorna visar tydligt och klart, att de strandellska böckerna i Postmuseum är synnerligen användbara verktyg.

En redogörelse för samligen begränsas till några få rader ger bara en ytterst vag föreställning om dess rikedomar. Detta framgår av den av museet utgivna, duplicerade "Handbok över monografier m m i Postmuseums filatelistiska bibliotek". Den omfattar en förteckning på mer än 1 500 sidor över monografier över olika länders frankotecken, som medföljde Strandells boksamling. Dch då återstår det ändå många filatelistiska områden, som icke har medtagits i förteckningen, såsom allmänna handböcker, handböcker över speciella områden (tex om es-sayer, nytryck, förfalskningar, litteratur), filatelistiska arbeten om motivfrimärken; skönlitteratur, skrifter om utställningar, kongresser och föreningar, kalendrar, auktionskataloger, kataloger och prislistor samt tidskrifterna.

Enbart av tidskrifter överlämnade Strandell mer än 4 000 kompletta årgångar till biblioteket. Detta är en fyndgruva av utomordenlig betydelse, även om samlare och forskare tyvärr ännu i alltför ringa utsträckning har upptäckt dess värde.

Strandell var som boksamlare och bokkännare både framsynt och långt före sin tid. Han förstod även de begränsade undersökningarnas betydelse och bedömde ingalunda värdet efter omfånget. Men även om han satte kvalitetsbegreppet högt, kastade han aldrig bort de mindre värdefulla skrifterna. Han upptäckte i stället nästan alltid något värdefullt även hos dem. Och han ville med vetenskapsmannens känsla för framtida forskares behov låta framtiden svara för bedömningen.

Nils Strandell vid sitt arbetsbord i Postmusei bibliotek 1952.

Strandell älskade sina böcker, såväl de sällsynta och underbart vackert utstyrda dyrgriparna som de torftiga kristidstrycken från krigshärjade länder eller de primitivt utförda alstren från underutvecklade områden. Aldrig var han på så strålande humör som när han fick demonstera sina skatter, och alltid utfyllde han föreläsningen med intressanta och roliga anekdoter och stimulerande axplock.

Utan att förfalla till servilitet ägnade han boklånande postmuseibesökare en personlig service, som nog kan sägas vara utan motstycke. En studerande, som nyss tagit de första stapplande stegen på filateliens bana, kunde vara säker på att få minst lika mycken hjälp, som den erfarnare skribenten eller toppfilatelisten. Men en sak höll han benhårt

på: hans böcker måste behandlas med omsorg och aktsamhet. Gud nåde den, som plockade ut en bok ur hyllan utan att markera uttaget... En sådan slarver fick aldrig mer gå ensam och botanisera i hyllorna.

Strandell som bibliotekarie var så nära idealet som möjligt. Katalogiseringen ägnade han stor omsorg. För den besökande boklånaren behövdes nästan aldrig det tidsödande letandet i kartoteken: Strandell var själv en levande katalog med ett förbluffande minne ända upp i 80-årsåldern. Och fanns till äventyrs inte det önskade i biblioteket, så ägande han en outtröttlig omsorg åt anskaffandet, som oftast lyckades, även om det kunde dröja månader, ja, ibland år.

Just på det området kan den, som skriver dessa rader, yttra sig med särskild glädje och tacksamhet. För Strandell existerade aldrig frågan, om det önskade verket var besvärligt att skaffa fram. Behövde låntagaren använda en svåråtkomlig filatelistisk trycksak för att sprida kunskap inom det område, som den behandlade, så var saken klar. Ingen ansträngning var för stor för att hjälpa till att förvärva verket.

Strandell var själv ingen kunskapsegoist. Han var landets främste kännare inom praktiskt taget alla filateliens områden. Han såg själv med nöje att andra — med hjälp av hans kära böcker — blev lika kunskapsrika. Men den glädjen fick han aldrig uppleva. Det var förvisso inte hans fel, och inte böckernas heller. Han var ju ett unikum på det filatelistiska vetandets område.